

Kõrgem Kunstikool Pallas

Mööbliosakond

Jätkusuutliku tarbimiskultuuri arengu toetamine restaureerimisettevõtte kaudu

Lõputöö

Rauno Pahapill

Juhendaja: prof Kurmo Konsa PhD

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. MÖÖBLI TAASKASUTUS EESTIS	5
1.1 Mööbel kui jääde	5
1.2 Mööbli taaskasutuse kujunemine Eestis ja praegune olukord	7
2. MÖÖBEL JÄÄTMEJAAMADES	10
2.1 Jäätmejaamade valimine ja ettevalmistus	10
2.2 Jäätmejaamade külastamine ja vaatlus	11
2.3 Andmete analüüs ja võrdlus	18
3. RESTAUREERIMISALANE TÖÖTUBA	20
3.1 Sihtgrupi valimine ja põhjendus	20
3.2 Praktilise ülesande välja töötamine ja katsetamine	20
3.3 Küsimustiku koostamine	24
3.4 Töötoa läbiviimine koolides	26
3.5 Vastuste analüüsimine ja kokkuvõte	31
4. LOODAVA ETTEVÖTTE TURU-UURING	34
4.1 Näited potentsiaalsetest klientidest	34
4.2 Kokkuvõte ja analüüs	37
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	39
KASUTATUD KIRJANDUS	40
LISAD	42

SISSEJUHATUS

Teema valik sündis soovist panustada mööbli restaureerimisse ja säilitamisse oma loodava restaureerimisettevõtte kaudu. Lõputöö on seotud diplomandi Assar Jõgari tööga „Restaureerimisettevõtete töökeskkonna analüüs“, meie ühiseks eesmärgiks on luua toetav keskkond loodava ettevõtte jaoks. Samaaegselt lõputööga tegeleme restaureerimisettevõtte praktilise loomisega, et idee ei jääks ainult paberile, vaid saaks ellu viidud ja hakkaks reaalselt toimima.

Käesolev lõputöö on väga aktuaalne, kuna seostub otseselt säästlikkuse ja keskkonnahoiu teemadega. Elame maailmas, kus toimub tohutu ületarbimine ja väga palju kasutuskõlblikku ressursi lõpetab prügimäel. Tõsi küll, ka restaureerimisel tekib materjalijääke, aga peaaegu alati on vana eseme korda tegemine mõistlikum, kui uue valmistamine, sest materjalikulu on taastamisel väiksem. Mida rohkem on teadlikke inimesi, seda rohkem mööblit jõuab restaureerimisele ja taaskasutusse. Sellega vähendame prügi hulka ja väärtustame ajalugu ning toetame säästvaid eluviisi.

Käesolev lõputöö on oma lähenemiselt uudne. Leidsin küll erinevaid varasemalt Kõrgem Kunstikool Pallasest lõputöödena tehtud töid, mis käsitlevad konkreetseid materjale, aga sellist, mis käsitleb ettevõtte loomist ning selle kaudu keskkonna toetamist, ei leidnud.

Lõputöö eesmärk on tõsta inimeste teadlikkust mööblirestaureerimise valdkonnas ja loota, et seeläbi tehakse ka mööbli välja vahetamisel paremaid otsuseid ning vana mööbel liigub järgmistele huvilistele, mitte ei satu prügimäele. Otseks praktiliseks tulemiks on loodav ettevõtte ja selle tutvustamine inimestele minu uuringute, töötubade ja laiema teavituse kaudu. Eesmärgi täitumiseks võib juba pidada ka seda, kui näiteks üks tool jõuab selle lõputöö mõjul restauraatori lauale ja peale tööd teenib omanikku truult edasi. Töö eesmärkide täitumisel võidavad sellest kõik: restauraatorid saavad tööd, keskkonnale tehakse vähem kahju ja kliendid saavad oma katkise vana mööbli korda.

Peamine probleem on see, et visatakse ära mööblit, mis on täiesti kasutuskõlblik või restaureeritav. Eesmärgi täitmiseks on kavas selgitada välja, miks inimesed viskavad korralikku mööblit ära. Kui tõsine see probleem on ja kuidas mina restauraatori ja ettevõtjana saan kogu seda protsessi toetada.

Teemat puudutavad uuringud ja artiklid kajastavad peamiselt jätkusuutlikku tarbimist. Töö tarbeks info kogumiseks kasutasin erinevaid uurimismeetodeid. Tegin vaatluseid jäätmejaamades seal oleva mööbli seisukorra ja ajastu määramiseks. Samuti viisin läbi intervjuud jäätmejaamade töötajatega. Korraldasin töötoad kooliõpilastele laste käeliste oskuste ja teadlikkuse tõstmiseks ning nende raames tegin vaatluseid ja viisin läbi küsitlusi osalistega. Tegin küsitlusi potentsiaalsete klientide seas ja infootsinguid internetist jätkusuutliku majandamise kohta.

Lõputöö koosneb neljast peatükist. Esimene osa käsitleb mööblit kui jäätmetest ja jäätmekäitluse kujunemisest Eestis. Tuntumatest inimestest, kes on oma panuse andnud mööbli säilitamisse. Jätkusuutlikumate lahenduste väljatöötamisest, sealhulgas parandustöökodadest.

Teises peatükis kirjutan probleemidest, mis on seotud kasutuskõlbliku mööbli sattumisega jäätmejaama. Neid külastades uurin, millist mööblit sinna viiakse ja miks seda ära visatakse. Võrdlen erinevate jäätmekäitlejate iseärasusi ja süsteeme seoses esemete taaskasutusse esemete suunamisega. Lõputöö raames oli plaan osaleda Pääsküla jäätmejaama parandustöökojas ja vaadelda kui palju see uus lahendus aitab.

Kolmandas osas viin läbi kaks töötuba põhikooli õpilastele. Enne ja pärast praktilist osa on plaan läbi viia küsimustik, et saada aimu, kui hästi õpilastele uued teadmised ja oskused läbi praktilise tegevuse kinnistusid. Tähtis on varakult harjutada noori keskkonnasõbralike eluviisidega, et tulevikus ei viskaks nad katkist mööblit ära, vaid teeksid selle ise korda või pöördusid spetsialistide poole.

Neljandas peatükis teen turu-uuringu potentsiaalsete klientide seas, kes võiksid olla huvitatud mööbli restaureerimise teenusest. Selgitan välja, mis seisukorras on mööbel ja selle enam levinud kahjustused. Soovitada võimaluse korral vana mööblit restaureerida, mitte uue vastu välja vahetada, sest lisaks keskkonna sõbralikkusele omab see olulist osa hoone interjööri. Uuringu plaanin läbi viia erinevates asutustes, kus leidub vanemat mööblit. Huviorbiidiks on peamiselt korporatsioonid ja restoranid. Kui võimalik, siis külastada ka asutuste ruume mööbli seisukorra hindamiseks.

1. MÖÖBLI TAASKASUTUS EESTIS

Antud peatükis annab ülevaate mööblist kui jäätmest ja mis sellega peale hakata. Mööbel moodustab olme jäätmetest suure mahu ning seetõttu on eriti oluline, et seda mahtu vähendada. Tõusvad trendid näitavad, et üha enam taaskasutatakse vana mööblit ja suunatakse ringmajandusse.

Nõukogude ajal vanast mööblist lugu väga ei peetud ja eelistati uut mööblit. Leidus muidugi väga märkimisväärsed isikud, kelle panus vana mööbli säilitamise osas on väga suur. Iseseisvumise aja algul hakkas mööbli taaskasutus vaikselt hoogu koguma, mis saavutas 2000date algul juba märgatava mõju. Mööbli taaskasutamiseks vajab see tihti ka parandamist või restaureerimist ning selle tarbeks on rajatud ka mitmeid vabatahtlikke organisatsioone ja parandustöökodasid.

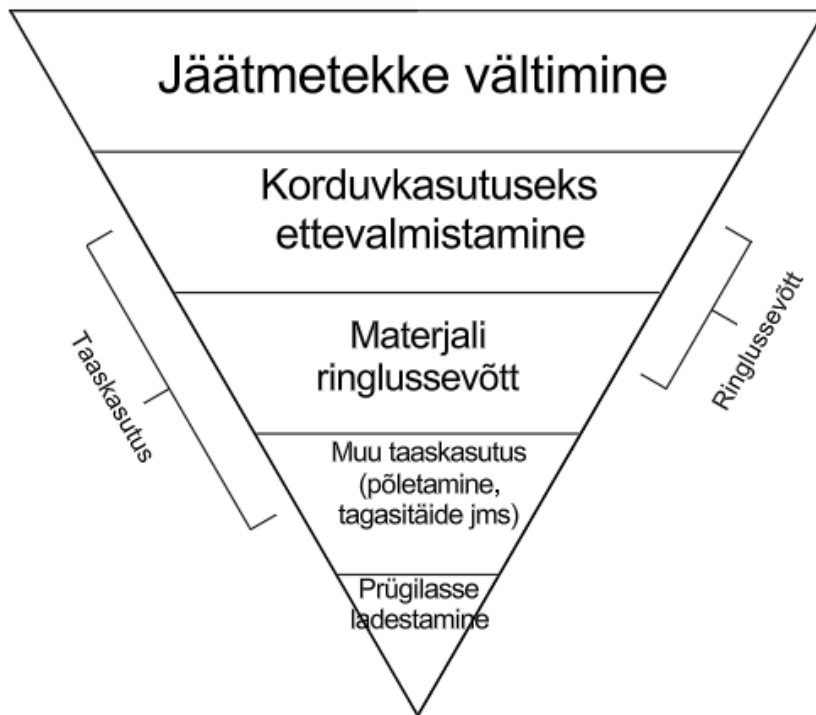
1.1 Mööbel kui jääde

Vastavalt Eesti Vabariigi jäätmeseadusele kuulub mööbel olmejäätmete hulka (Jäätmeseadus 2023). Olmejäätmete sorteerimisel tekkekohas tuleb liigiti koguda paber ja kartong, plastid, metallid, klaas, biolagunevad jäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastusjäätmed, pakendid, puit, tekstiil, suurjäätmed (nt mööbel), probleemtoodete jäätmed (nt lambid, patareid, elektroonikaseadmed) ja ohtlikud jäätmed. Mööbliesemeid ei tohiks panna segaolmejäätmete hulka, st vastavasse konteinerisse. Tegemist on kõige problemaatilisema jäätmeliigiga, mis põletatakse energia saamiseks ning põletamisest üle jäädav ladustatakse prügilatesse.

Jäätmekäitluse korraldamisel lähtutakse jäätmete hierarhiast, mis määratleb erinevate tegevuste prioriteetsuse (Jäätmeseadus 2023). Vastavalt jäätmehierarhiale reastuvad erinevad tegevused järgmiselt, alates kõige soovitatavatest ning lõpetades kõige vähemsoovitavatega (joonis 1):

- 1) jäätmetekke vältimine;
- 2) korduskasutuseks ettevalmistamine;
- 3) ringlussevõtt;
- 4) muu taaskasutamine nagu energiakasutus;

5) kõrvaldamine.

Joonis 1. Jäätmekäitluse hierarhia (Kliimaministeerium; autori täiendatud)

Kõige soovitam on muidugi üldse vältida jäätmete teket. Suures osas puudutab see mööbli tootmist ja disaini, et luua võimalikult väikse jalajäljega ja inimesele ning loodusele võimalikult ohutest materjalidest mööblit. Samuti tähendab see juba olemasolevate esemete võimalikult pikaajalist kasutust. Ennekõike tähendab see inimeste harimist ja kestliku kasutamise propageerimist. Kui on vajalik mööbli kooskõlla viimine muutunud moodide, maitsete ja stiilidega, tuleks eelistada mööbli kohandamist, st näiteks viimistluse muutmist või uuendamist. Selline lähenemine väldib mööbliesemete täielikku asendamist. Kui mööbliesemed siiski mingitel põhjustel asendatakse, tuleks need suunata nii palju kui võimalik taaskasutusse. Juhul kui mööbliesemed on sellised, et neid tervikuna pole võimalik enam kasutada, tuleks kaaluda nende lahtimonteerimist ja eraldatud osade taaskasutamist, kas siis teise objekti osadena või materjalina. Põletamine ja prügilatesse ladustamine oleksid siis viimased ja kõige ebasoovitavamad viisid vanast mööblist vabanemiseks.

Mida siis tuleks teha kasutuskõlbmatu mööbliga? Üldjuhul tuleks äravisatav vana mööbel viia jäätmejaamadesse. Kohalik omavalitsus võib suurjäätmete, sh mööbli äraviimiseks

korraldada ka näiteks spetsiaalseid kogumisringe vms. Samas on järjest olulisemaks muutunud vanade esemete, sealhulgas ka mööbli taaskasutus.

Miks on mööbli taaskasutus oluline? Mööbli taaskasutamisel on terve rida positiivseid mõjusid. Mööbli taaskasutamine on keskkonnasõbralik ja aitab vähendada jäätmekoormust keskkonnale. Taaskasutamine võib olla odavam uue mööbli hankimisest. See sõltub konkreetsest mööblist ja olukorrast ning ei pruugi kehtida alati, kuid väga sageli on taaskasutatud mööbel siiski odavam. Taaskasutatav mööbel on reeglina vastupidavam, võrreldes uue mööbliga, on ju see vastu pidanud märksa pikema aja kestel. Kasutusaja jooksul ilmnunud tootmisdefektid ja konstruktsioonivead on kõik juba välja tulnud ning parandatud. Taaskasutatav mööbel on tänapäeval muutunud trendikaks ja moodsaks.

1.2 Mööbli taaskasutuse kujunemine Eestis ja praegune olukord

Kui Nõukogude perioodi mööblidisainist on uurimusi olemas, siis mööbli kasutamise ja eriti taaskasutamise kohta ei ole senini uurimusi tehtud. Kuna selle täpsem uurimine ei ole minu lõputöö teemaks, siis piirdun vaid mõnede üldiste joonte väljatoomisega.

Käsitledes mööbli taaskasutust Eestis, tuleb arvesse võtta seda, et kuni 1991 aastani kuulus okupeeritud Eesti Nõukogude Liidu koosseisu ja oli loomulikult ka sealse majandussüsteemi osa. Nõukogude Liidu majandussüsteemi on ka nimetatud defitsiidimajanduseks, kuna väga paljusid kaupu, sealhulgas ka kvaliteetset ja moodsat mööblit ei olnud kas üldse kaubandussüsteemist saada, või oli neid väga harva saada ja neile olid pikad ootejärjekorrad (Viira 2006). Defitsiitsed kaubad olid ametliku majanduse kaudu kättesaamatud, kuid nende kaupade järele oli suur nõudlus ning neid asju tuli hankida teisese majanduse kaudu, kasutades tutvusi (Keller 2004: 14). Taaskasutamine käiski selle kaudu, et enamik mööblit, kui selleks vähegi võimalusi oli, hoiti lihtsalt alles. Üldreeglina oli uuem mööbel enam hinnas, võrreldes nõ „vanaaegse“ mööbliga. 1970. aastate lõpust hakati rohkem tegelema ajaloolise mööbli – põhiliselt keskaegse ja talupoegliku pärandi – restaureerimisega. Hakati valmistama rahvakunsti jäljendavat mööblit, ennekõike rahvakunstikoondises Uku (Kodres 2001: 295). Ajalooliste interjööride, peamiselt mõisate kujundamisel kasutati palju ajaloolise mööbli koopiaid, kuna originaalmööblit ei olnud lihtsalt säilinud. Sellise kopeerimismeetodi juurutajaks oli ennekõike Leila Pärtelpoeg, kes kujundas Palmse (1972-1986) ja Sagadi mõisa (1982-1986), Tartu Ülikooli kohviku (1983), Tallinna „biidermeierkohviku“

„Gnoom“ (1984-1988) mööbli. Tema ärgitusel osteti mitmesse mõisa originaalmööblit ka Leningradi antikvariaatidest (Kodres 2001: 307).

Erinevates riikides toimub taaskasutus veidi erinevatel viisidel, sõltudes ennekõike kultuuritaustast ja traditsioonist. Näiteks Suurbritannias oli alates 1970. aastatest olemas kolmanda sektori organisatsioonid, mis tegelesid omanikele mittevajaliku majapidamismööbli ja tehnika kogumise ning selle abivajajatele jagamisega. (Curran 2010). Põhjamaades (Rootsis, Soomes, Norras) müüakse palju mööbli vanakraamiturgudel (Marlina 2019). Väga levinud, sealhulgas ka Eestis on inimeste endi poolt organiseeritud vahetussüsteemid, näiteks Facebooki keskkonnas või siis näiteks küla -ja kogukonnapäevadel. Nõukogude Eestis midagi sellist ei olnud. Tõsi küll eksisteerisid kirbuturud, kus müüdi ka mööblit ning loomulikult müüsid inimesed esemeid ka üksteisele, kuid mingit mööbli taaskasutuse organiseeritud institutsioone ei eksisteerinud.

Taaskasutusega seotud ideed hakkasid Eestis levima peale iseseisvumist ja siiski ka mitte kohe. Esialgu oli tähtsamad muud majanduslikud ja poliitilised probleemid. Taaskasutus sai õige hoo Eestis sisse peale 2000.ndatel aastatel. Nii näiteks kogus Eesti suurim sotsiaalne ettevõtte Uuskasutuskeskus (MTÜ Uuskasutus) 2016. aastal 900 tonni erinevaid esemeid. Kokku annetas oma asjad Uuskasutuskeskusele 2016. aastal ligi 100 000 inimest (Joost 2017). MTÜ Uuskasutus asutati 2004. aastal Heateo Sihtasutuse, Eestimaa Looduse Fondi, SA Caritas ja kahe eraisiku, Rasmus Raski ja Priit Mikelsaare poolt ning selle eesmärgiks ongi koguda kasutatud esemed kokku ja saata need uuesti ringlusesse (MTÜ Uuskasutus). Taaskasutuse populaarsus on üha suurenenud. Põhjuseks on kindlasti inimeste teadlikkuse kasv ning uue põlvkonna muutunud väärtushinnangud (Viliberg 2019).

Mööbli taaskasutusega tegelevad Eestis erinevad ettevõtted ja organisatsioonid. Nende hulka kuuluvad nii erinevad äriühingud, mittetulundusühingud, kui ka üksikisikud. Sageli tegeldakse kõikvõimalike esemete taaskasutusega ning mööbel moodustab sellest vaid osa. Lisaks eelpoolnimetatud uuskasutuskeskusele tegelevad mööbli taaskasutusega veel näiteks Sõbralt sõbrale, Tartu taaskasutuskeskus, Kuldkäed jt. Otseselt mööbli taaskasutust ja selle restaureerimisega tegelevaid ettevõtteid on vähem, näiteks võib tuua Polstritööd OÜ ja Pindisain Ehitus OÜ. Mööbli taastamise ja taaskasutusega tegelevad ka mõne nn elustiiliorganisatsioonid, näiteks ReStudio MTÜ ja SmartSwap.

Mööbli taaskasutusse võtmine eeldab sageli selle parandamist või isegi restaureerimist. Selle põhjusteks võivad olla nii eelpoolmainitud muutused maitstes ja moes, aga sagedamini on see seotud mööbli kahjustumisega ja kulumisega, mis tekib paratamatult mööbli kasutamise kestel. Mööbli parandamisega tegelevad osad taaskasutust organiseerivad organisatsioonid, aga ka kogukondlikud parandustöökojad. Tallinnas loodi esimene parandustöökoda 2022. aastal Põhja-Tallinnasse Koplisse (Kopli 93). Projekti algatajateks olid Centrinno EU, Põhja-Tallinna linnaosavalitsus ja Salme kultuurikeskus (Keskkonnaagentuur 2023). Tartus töötab alates 2019. aastast Apraaditehases Paranduskelder (Paranduskelder). Parandustöökodades on harilikult olemas kõik baastööriistad mööbli restaureerimiseks, parandamiseks või uute detailide tegemiseks. Samuti on kojas meister, kes oskab inimesi juhendada. Parandustöökodasid on asutatud ka jäätmejaamade juurde (vt ptk 2.2). Kokkuvõtvalt võib nentida, et mööbli taaskasutuse ja parandamise ning restaureerimisega tegeldakse Eestis järjest aktiivsemalt, kuid ühine koordineerimine ja riiklik mööbli taaskasutusesüsteem puudub.

2. MÖÖBEL JÄÄTMEJAAMADES

Käesolevas peatükis uurin, miks jõuab nii palju kasutuskõlblikku mööblit jäätmejaamadesse. Viin läbi erinevates jäätmejaamades vaatluseid sellest, mis seisukorras mööblit sinna viiakse. Kas on olemas võimalus mööbliesemeid korduvkasutamiseks kõrvale tõsta. Räägin töötajatega ja teen nendega intervjuusid, et jõuda probleemile lähemale ja saada teadmisi, kuidas seal kogu protsess toimub. Uurin, kas on enda poolt loodava restaureerimisettevõttega võimalik toetada seda protsessi nii, et vähem mööblit jõuaks jäätmejaama konteinerisse.

2.1 Jäätmejaamade valimine ja ettevalmistus

Uuritavate jäätmejaamade valimisel arvestasin seda, et Tartut peaks kõige põhjalikumalt uurima, kuna loodav restaureerimisettevõtte tuleb just siia. Pean piisavaks uurida nelja jäätmejaama: kaks neist asuvad Tartus, üks Türil ja üks Pääskülas. Pääsküla sattus valimisse seetõttu, et seal asub ka parandustöökoda. Türi on väiksem koht ja teadsin juba enne, et sealses jaamas on eripärasusi, mis on seotud jäätmete toomise hinnakirjaga. Nelja jäätmejaama külastamine on piisav, sest suuremas osas peaksid need toimima kõik sarnaselt ja tulemused suurel määral ei saa erineda tulenevalt jäätmeseadusest (vt ptk 1.1).

Jäätmejaamades planeerin tegeleda vaatlusega, mis hõlmab konteinerites oleva mööbli päritoluaja ja seisukorra hindamist. Samuti uurin, kui palju vaatluse ajal mööblit juurde toodi ja kas konteinerites olevat mööblit annab parandada või restaureerida. Mööbliesemed, mis jäid jäätmejaamas silma pildistasin ning töötajatega tegin intervjuud. Eelnevalt töötasin välja küsimused, mille põhjal annaks teha võrdluse erinevate jäätmejaamade kohta ja hinnata sealset olukorda.

Küsimused jäätmejaama töötajatele on järgnevad:

1. Miks mööblit jäätmejaama tuuakse?
2. Kes on põhilised mööbli toojad?
3. Mis seisukorras on toodav mööbel?
4. Kui palju satub vana ehk üle 50. aastast mööblit ja kas see tõstetakse eraldi?
5. Kas oleksite huvitatud koostööst restaureerimisettevõtetega?

6. Kui palju jõuab nädalas mööblit jäätmejaama?

Pääsküla jäätmejaamas avati 2023. aasta suvel parandustöökoda, kus on võimalik käia oma mööblit meistri juhendamise all parandamas ja restaureerimas (Vaiksaar, E. 2023). Parandustöökoda on avatud teisipäeviti ja kolmapäeviti kell 14.00 - 19.00. Otsustasin uurida, kuidas toimib töökoda ja palju seal mööblit taastatakse.

Koostasın parandustöökoja meistrile järgnevad küsimused:

1. Palju rahvast päevas parandustöökoda külastab?
2. Kuidas inimesed esemeid valivad, kas võtavad jäätmejaamast või ise kaasa?
3. Kas parandustöökoda on kõigile tasuta?
4. Mis sorti esemeid parandustöökodas põhiliselt parandatakse?

2.2 Jäätmejaamade külastamine ja vaatlus

Türi jäätmejaam

Esimeseks jäätmejaamaks otsustasin külastada Türi jäätmejaama 4. novembril kell 14.45. Selle valiku tegin põhjusel, et mul on kokkupuude antud jäätmejaamaga ja töötaja on väga abivalmis ning pikaajase kogemusega. Lisaks on peale esimest jäätmejaama külastamist võimalik teha vajalikud muudatused, et järgmistel külastustel läheks sujuvamalt ja saaks rohkem infot. Türi jäätmejaama külastamise ajal ei olnud ma veel ühtseid küsimusi läbi töötatud. Tegemist oli katsetusega ja intervjuu käigus saadud vastustest tegin kokkuvõtte. Küsimuste vastused lisasin numbriliselt nagu eelnevalt väljatöötatud ja eelnevas peatükis kirjeldatud.

Türi jäätmejaama töötaja vastused (Türi jäätmejaama töötaja, 2023).

1. Mööblit tuuakse jäätmejaama põhiliselt sellepärast, et ei viitsita sellega edasi tegeleda ja see valik tundub kõige mugavam. Teisena muidugi sellepärast, et see on katki.
2. Nooremad inimesed toovad põhiliselt mööblit jäätmejaama. Põhjuseid on mitmeid, aga peamised on pärandusega kaasa saadud esemed, mida enam vajalikeks ei peeta.

Teiseks, kui ostetakse uus maja või korter, siis soovitakse interjööri kujundada endale sobivalt ja vana mööbel viiakse jäätmejaama.

3. Korralikku mööblit jõuab jäätmejaama üsna palju. Tervet mööblit eraldi kohta hetkel ei ole võimalik panna ja läheb konteineri.

4. Jäätmejaama algusaegadel toodi 20. sajandi esimese poole mööblit omajagu, aga viimastel aastatel satub väga harva. On märgata, et inimeste teadlikkus on selles osas tõusnud ja hinnatakse vana mööblit. Põhiliselt tuuakse nõukogudeaegset ja tänapäevast plaatmaterjalist mööblit. Aegajalt tuleb ka kvaliteetset kaasaegset mööblit.

6. Mööblikonteinereid on kaks, üks puitmööbli jaoks ja teine pehmemööbli tarvis. Suvel tuuakse rohkem ja konteinerid võivad täituda lausa 2 korda nädalas. Talveperioodil on rahulikum.

Intervjuu käigus selgus, et jäätmejaama töös on tulemas muudatused ja planeeritakse kohta taaskasutamiseks. Hetkel see võimalus veel puudub ja konteineritest mööblit välja anda ei tohi kuna see on vastu võetud jäätmetena. Lubatud on variant, kus mööblit toov klient annab huvilisele eseme enne konteinerisse asetamist üle. Küllastamise ajal oli jäätmejaamas mööbli toomine tasuta, aga pole teada kui kauaks see nii jääb. Jäätmejaamade eripärasused ja teenused sõltuvad omavalitsusest. Vestluse käigus selgus, et Soomes vähemalt ühes jäätmejaamas on selline võimalus, et spetsialist kontrollib isegi toodava elektroonika üle ja siis on võimalik huvilistel seda endale soetada. Juhul kui ikka väga vana või korralik mööbliese peaks toodama, siis töötaja laseb selle panna konteineri kõrvale ja võimalusel pakub edasi.

Vaatluse ajal oli konteiner suhteliselt tühi, sest lähipäevil oli seda tühjendatud. Näha oli lahti võetud sektsioonkappi, ühte voodit. Visuaalselt täiesti terved tundusid vineerist painutatud tool ja täispuidust 2000datest kummut. Lihtsasti korrastatavatest võib välja tuua veel tislrikilbist kirjutuslaua ja vannitoamööbli.

Pääsküla jäätmejaam

Teine külustus toimus Pääsküla jäätmejaamas 19. märtsil kell 14.00. Antud kuupäev sai sellepärast valitud, et samal päeval oli ka parandustöökoda avatud. Jõudsin kohale 10 minutit enne avamist ja värava taga oli kümnest autost koosnev järjekord. Avamisel läksin

jäätmejaama territooriumile ja tutvustasin ennast töötajatele. Rääkisin, mis on mul plaanis uurida ja sain loa juba varasemalt Tallinna jäätmekäitluse kontorist juhatajalt. Töötaja ütles, et hetkel on käimas Suurjäätmete kampaania, mille käigus on mööblit võimalik tasuta tuua ja selle tõttu tal on tööd rohkem ja koheselt küsimustele ei ole võimalik vastata. Siis otsustasingi oodata esmalt paranduskoja meistri ära ja intervjuuerida teda.

Selgus, et meister oli puhkusel ja teda asendas tema poeg. Küsisin luba, kas ma võin tulla töökoja ruume uurima ja intervjuud teha. Ruum oli küll suhteliselt väike, aga selle-eest hästi valgustatud, puhas ja soe. Tutvusin töökojaga ja meister näitas kohapeal olevaid töövahendeid. Olemas olid kõik põhilised tööriistad mööbli ja teiste esemete parandamiseks, näiteks: puurpink, töölaud, keevitusseadmed, käi, akutrellid, pitskruvid, akuketassaag, viimistlusvahendid (joonis 2).

Joonis 2. Pääsküla parandustöökoda

Töökoja meister näitas ka taaskasutusruumi, kuhu asetatakse esemed, mida on võimalik tasuta soovijatel endale võtta. Küsitluse ja intervjuu käigus meistriga selgus, et töötoas osalejaid on suhteliselt vähe. Registreerimiselehe alusel tavaliselt 1 kuni 2 inimest päevas. Põhjuseks pidas ta ka vähest reklaami, mis on parandustöökojale tehtud. Kuid juba on plaan eestvedajatel seda rohkem reklaamima hakata ja planeeritud on töötoad jäätmekäitlusega seotud töötajatele. Põhiliselt võtavad inimesed parandamist vajavad esemed kodust kaasa, aga võimalus on neid saada taaskasutusruumist. Hetkel on töökojas restaureerimisel üks jäätmejaama töötajate poolt kõrvale tõstetud täispuidust kirjutuslaud, mis pärineb 20. sajandi esimesest poolest (Lisa 1). Näha oli ka mitmeid kodust toodud mööbliesemeid, mis olid

pooleli. Nagu ka kodulehel kirjas oli, siis parandustöökoja kasutamine on osalejatele tasuta. Maksma peab ainult materjalide eest, mis parandamisel või restaureerimisel vaja läheb. Põhiliselt parandati mööblit, seda ka põhjusel, et selleks olid kõik vahendid olemas. Vähemal määral on parandatud ka metallist esemeid, mis on vajanud keevitamist. (Varik, H., 2024)

Intervjueerimise käigus tuli üks külastaja paranduskotta oma pooleliolevaid töid jätkama. Tal ei olnud küsimuste vastu midagi ja uurisin ka tema käest, mis ta asjast arvab. Hetkel oli tal pooleli üks kapp ja tool. Ka tema arvas alguses, et rahvast käib rohkem. Antud võimaluse üle oli tal väga hea meel, sest kodus toas ilma vahenditeta pole võimalik mööblit korda teha. (Parandustöökoja külastaja, 2024)

Peale paranduskojaga tutvumist suundusin tagasi jäätmejaama ossa, kus oli veidi rahulikumaks jäänud ja tekkis võimalus töötajat intervjueerida. Küsimusi sain esitada mitmes jaos, sest vahepeal toodi jäätmeid juurde ja oli vajadus nendega tegeleda.

Pääsküla jäätmejaama intervjuu vastused (Pääsküla jäätmejaama töötaja, 2024).

1. Inimesed tahavad mööblit lahti saada ja ei taha metsa alla visata.
2. Mööbli toojate seas silmapaistvamaid vanusegruppe ei ole, toovad kõik.
3. Korralikku mööblit jõuab jäätmejaama päris palju ja enamus jõuab ikka konteinerisse.
4. Aeg-ajalt satub vanemat mööblit ka ja kõik ei jõua sellest kahjuks taaskasutusruumi, sest sealne ruum on väga piiratud.
5. Sellele küsimusele vastata ei osatud, paluti huvi korral kontorist järgi uurida.
6. Talveperioodil tuuakse vähem mööblit, kevadel hakkab hooaeg pihta. Täpset konteinerite täitumisarvu nädalas ei osatud vastata, sest see erineb väga hooajast.

Intervjuu käigus selgus, et väga palju tahetakse konteinerites olevaid esemeid, sealhulgas mööblit, elektroonikat, ehitusjäätmeid. Jäätmekäitleja on kehtestanud reegli, et juba konteineris olevaid esemeid välja ei tohi anda. On isegi juhuseid, kus inimesed on käinud konteinerites vargil. Algul tõsteti rohkem mööblit taaskasutusruumi, aga selle väikese suuruse tõttu täitus see koheselt, misjärel läks ka korralik mööbel uuesti konteineri.

Sellepärast ei tohi sinna mööblit viia, erandit tehakse tõesti vaid mööblile, mis silmnähtavalt võib omada ajaloolist väärtust.

Vaatluse käigus oli näha mööblit, mis tundus olevat suhteliselt heas korras. Visuaalselt oli näha täiesti korralik kontoritool (vt Lisa 2) ja selle sajandi tugitool. Hulgaliselt oli jäätmejaama toodud madratseid, mis paistsid täiesti kasutamiskõlblikud. Kõige vanem ese, mis paistis konteinerist, oli vineerist painutatud õmblusmasina karp. Pehme mööbli konteiner oli täiesti täis, aga puitmööbli oma suhteliselt tühi. Taaskasutusruumis oli näha palju erinevaid toidunõusid, elektroonikaseadmeid, raamatuid, puust lapsehäll ja ilus 20. sajandi algusest pärit tool, mille konstruktsioon oli tugev (joonis 3).

Joonis 3. Tool Pääsküla jäätmejaamas

Selli jäätmejaam

Kolmas vaatlus toimus Tartus Selli jäätmejaamas 25. märtsil kell 11.00. Kohapeale minnes oli näha palju sagimist ja töötajad olid hõivatud. Küsisin luba pildistamiseks ja selle sain töötja telefoni kaudu ülemuselt. Paluti oodata vabamat hetke ja niikaua sain tutvuda taaskasutusruumi ja mööbli konteineritega. Taaskasutusruum oli veidi suurem kui Pääskülas ja seal oli näha päris palju erinevaid esemeid (joonis 4). Väga palju oli raamatuid, lisaks oli mitmeid mööbliesemeid. Nendest võiks ära märkida kontoritooli, tumba, nurgadiivani moodulid, köögikapid ja toolid. Esemetega tutvumise ajal toodi jäätmejaama töötaja poolt ruumi juurde nõukogude aegne vineerist painutatud jalgadega taburet (Lisa 3). Selle konstruktsioon oli tugev ja vajab ainult uut viimistlust.

Joonis 4. Taaskasutustuba Selli jäätmejaamas

Vaatluse käigus jäi silma pehme mööbli konteineris üks 20. sajandi keskpaiga tugitool, mis küll nägi räsitud välja, aga minu hinnangul vääris täiesti taastamist. Lisaks oli konteineris päris palju näha eelmise sajandi lõpupoolseid diivaneid ja kušette. Puitmööbli konteineris midagi ilusat ilma ei jäänud. Põhilise osa sisust moodustas lahti võetud plaatmaterjalist mööbel. Sealsest konteinerist eristus ainult üks 21. sajandi algusest pärit männipuidust söögitoa tool.

Intervjuu viisin läbi töötajaga, kes on mööblisektoris varasemalt töötanud, nagu vestluse käigus välja tuli. Sellest tulenevalt oskab ta ka väärtuslikku mööblit, mis väärib uut elu taaskasutusruumi panna. Nagu ka Pääsküla jäätmejaamas, siis tegelikult on ruumipuudus korraliku mööbli jaoks. Selgus, et vahepeal on kogutud isegi taaskasutusruumi kõrvale, et kasutatav mööbel ei läheks konteineri. Hiljaaegu on väga palju mööblit jäätmejaamast viidud

Ukrainast tulnud põgenikele eluruumide möbleerimiseks. Otsuse, kas ese väärrib taaskasutust või läheb konteineri võtab vastu töötaja ja see sõltub temast - kui teadlik ta on. Paljud inimesed käivad ja võtavad omale taaskasutusruumist mööblit ja see on neile ilma rahata. Hoiuruumi mööbli toomine on tavaliselt tasuta. Konteineritest ei anta mööblit välja sellepärast, et jäätmejaam on raha eest selle juba omastanud ja et vältida konteineris käimisel tekkida võivaid vigastusi.

Selli jäätmejaama intervjuu vastused (Selli jäätmejaama töötaja, 2024).

1. Mööbli toomisel jäätmejaama on kaks peamist põhjust. See jääb vanaks, laguneb ära ja pole seda kuhugi panna. Teiseks ostetakse uus mööbel ja vana on nende jaoks moraalselt vananenud ning enam ei meeldi. Koristuste käigus tuleb pööningutelt ja keldritest mööblit välja ning seda ei soovita.
2. Üsna palju toovad ikkagi mööblit noored, kui saavad päranduseks elamu ja remondi käigus vahetatakse mööbel välja. Vanematest inimestest toovad põhiliselt need, kes panevad oma korteri üürile ja üürnikud on nende mööbli ära rikkunud.
3. Mööbli seisukord on väga erinev. Tuuakse kasutuskõlbmatut ja täiesti korras, mis asetatakse taaskasutusruumi.
4. Vana mööblit satub ka, aga peamiselt 50. date oma. 20. sajandi alguse mööblit satub väga harva ja seda tõenäoliselt sellepärast, et nende toojad ei ole kursis vana mööbli väärtusega.
5. Täpsemalt koostöö kohta vastata ei osatud, aga öeldi, et restauraatorid käivad aeg - ajalt mööblit vaatamas.
6. Keskmiselt täitub nädalas vähemalt üks pehme- ja üks kõva mööbli konteiner. On juhuseid, kus saab konteiner ka päevaga täis.

Jaamamõisa jäätmejaam

Neljas jäätmejaama külastus toimus Tartus Jaamamõisa jäätmejaamas 26. märtsil kell 10.00. Jäätmejaama vaatluse käigus nägin, et ka pehme mööbli konteinerisse oli visatud kõva mööblit (joonis 5). Teises konteineris oli näha ainult plaatmaterjali mööblit ja mõned ukseid. Taaskasutusruum oli võrreldes teistega suurem ja seal oli päris palju mööblit (Lisa 4). Vestluse käigus töötajatega aga selgus, et inimesed üldiselt ei taha sealt mööblit võtta, sest

neile ei sobi mõni kriim või väike vigastus. Restaatorid pidid käima regulaarselt ja väärtuslikumat kraami ära viima.

Joonis 5. Mööblikonteiner Jaamamõisa jäätmejaamas

Intervjuu vastused (Jaamamõisa jäätmejaama töötaja, 2024).

1. Inimesed vahetavad mööblit välja ja toovad vana jäätmejaama.
2. Mööblit toovad igas vanuses kliendid, aga pigem nooremad.
3. Vahel tuuakse uut korraliku mööblit ka, aga viimasel ajal on seda vähem ette tulnud. Lahtivõetud mööblit taaskasutusruumi ei panda.
4. 20. sajandi alguse mööblit tuuakse väga harva. Enamus on nõukogudeaegne mööbel.
5. Ei osatud sellele vastata.
6. Nädalas täitub tavaliselt 2 kõva mööbli ja 2 pehme mööbli konteinerit.

2.3 Andmete analüüs ja võrdlus

Kõik külastatud 4 jäätmejaama olid toimimiselt ja ülesehituselt üsna sarnased. Suurim erinevus oli see, et Türi jäätmejaamas sai suurjäätmeid ehk mööblit ära anda tasuta. See on kohaliku omavalitsuse otsustada ja pigem eripära. Teistes kolmes mööbli äraandmine maksis, aga näiteks toimuvad kampaaniad, mille käigus on see tasuta. Vaatluse ajal toimus Pääsküla jäätmejaamas üks tasuta äraandmise kampaania ja rahvast oli selle tõttu töötajate sõnul palju rohkem. Taaskasutusruumi ei olnud veel ainukesena Türi jäätmejaamas, aga

töötaja käest kuulsin, et lähiajal (tõenäoliselt 2024 aastal) on jäätmekäitlejal plaanis selline koht sinna luua. Jäätmejaamades, kus antud ruumid olemas olid, kuulsin samuti, et tulevikus on plaanis taaskasutusruume laiendada, et rohkem esemeid taaskasutusse suunata ja seeläbi vähem prügi toota.

Väga positiivne oli see, et vana, ehk üle 70. aastast mööblit tuuakse väga harva ja kui peakski toodama, siis töötajate poolt tõstetakse see kõrvale. Järelduseks võib tuua, et inimeste teadlikkus vanema mööbli väärtusest on tõusnud ja seda enam ära ei visata, isegi kui see on katki. Teine põhjus võib olla selles, et vanemat mööblit on üleüldisemalt vähemaks jäänud. Väike juhus võib siiski esineda, et väärikas mööbliese jõuab konteineri, näiteks siis kui jäätmejaama töötaja ei jõua seda üle vaadata või puuduvad vastavad teadmised, et seda eristada.

Mööbli seisukord erineb väga suurel määral - tuuakse nii kasutuskõlbatut kui ka peaaegu uueväärset või korras esemeid. Vaatluse käigus nähtud mööblit oli hinnanguliselt pool suhteliselt väikse vaevaga taastatav ja päris mitme eseme põhjal ainult puhastamisvaev. See kõik näitab, et probleem on olemas ja suur. Korralikku ja kasutuskõlblikku mööblit visatakse liiga palju ära, mida saaks lihtsasti taaskasutusse suunata.

Kuidas mööbli käitluse jätkusuutlikumaks muutumist oma ettevõttega toetada, leidsin mitu varianti. Esiteks teha töötubasid ja mööbli restaureerimise alaseid koolitusi jäätmejaama töötajatele ja jäätmekäitlusega tegelevatele ametnikele. Sellega tõstab antud sektori inimeste teadlikkust ja seeläbi saavad nad eritasanditel teha läbimõeldumaid otsuseid ning vajalikke muudatusi jäätmekäitluses. Teadlik töötaja samuti ei lase korras või väärtust omavat mööblit konteineri visata vaid asetab selle taaskasutusruumi. Teine võimalus, kuidas otseselt toetada mööbli jõudmist uuesti kasutusse on taaskasutusruumis oleva mööbli restaureerimine ja selle edasi müümine/andmine. Vestluste käigus selgus, et tavaliselt inimesed ei soovi väga mööblit, millel on kahjustused, olgugi, et see on tasuta. Kui on võimalus, et meil on näiteks kokkulepe jäätmejaamaga, siis saame parandamist vajava mööbli sealt ära tuua ja ära restaureerida. Kliendile ei tohiks selline teenus väga kulukas olla, sest tegemist on rohkem tarbimisteadlikuma tuleviku poole panustamisel. Selline lahendus võiks olla kasulik kõikidele osapooltele: klient saab taskukohase hinnaga korras mööbli; jäätmejaamas tekib vähem jäädet ja taaskasutusruumis vabaneb hinnalist ruumi uute esemete jaoks; Mööblivunts OÜ saab tööd ja seeläbi kindlustada töötajatele töö olemasolu.

3. RESTAUREERIMISALANE TÖÖTUBA

Selles peatükis käsitlen töötoa planeerimist, ettevalmistust ja töötubade läbiviimist. Praktilise ülesande kaudu on võimalik anda õpilastele uusi teadmisi ja kogemusi, mis jäävad tihti paremini meelde kui lihtsalt juttu kuulates. Antud praktilised ülesanded ei peagi kõigi jaoks sobilikud olema, aga need annavad võimaluse uusi asju proovida. Analüüsin töötubades läbiviidud küsitlusi, et selgitada välja selle kaudu töötoa mõju laste teadmiste suurendamisele.

3.1 Sihtgrupi valimine ja põhjendus

Töötoa sihtgrupiks valisin põhikooli kolmanda astme. Pean väga oluliseks uut põlvkonda juba varakult mööblirestaureerimisega kurssi viia ja nende teadlikkust antud valdkonnas tõsta. See vanusegrupp on minu eelanalüüsi põhjal noorim, kes võiks sellist praktilist ülesannet sooritada ja kelleles võiks see tekitada huvi restaureerimise vastu või siis ka anda kogemuse, et antud eriala ei ole ikka kõige sobivam. 9. kl jätsin ma valimist välja põhjusega, et neil hakkavad tulema kevadel eksamid ja seetõttu on muudele ülesannetele keskendumine raskendatud. 7. ja 8. klass tundusid kõige parema valikuna, kuna antud vanusegrupile peaks praktiline ülesanne hästi sobima, sest selles eas kuiva jutu kuulamine nendele palju korda ei lähe.

Lapsed on ideaalsed mõjutusvahendid (Knafo A., Galansky N. 2008). Kui neile jääb kasvõi natuke töötoast meelde, siis on suur tõenäosus, et nad räägivad sellest kodus edasi. Piisab teadmisest, et mööblit on võimalik korda teha. Näiteks, kui kodus on mingi mööbliese katki läinud või juba pikka aega oma saatust oodanud, siis loodetavasti tuleb neile meelde restaureerimisvõimalus. Võib juhtuda, et lapsevanematel ei tulnud see variant kohe meelde või ei olnud nad sellisest teenusest teadlikud. Mõne lihtsama mööbli vigastuse korral, aga teeksid ettepaneku ise seda korda teha.

3.2 Praktilise ülesande välja töötamine ja katsetamine

Tähtis on see, et lapsed saaksid praktilist ülesannet tehes teadmisi mööblirestaureerimisest ja selle olulisust. Kuidas teha võrdlemisi lühikese aja jooksul tehtav ja põhikooli kolmanda astme õpilase sobiv ülesanne? Läbi sai kaalutud erinevad variandid: tappide liimimine, intarsia, lakkimine, spooniparandus, peitsimine. Mitmed ideed sai koheselt välja jätta, sest ei sobinud töötoa konteksti. Välistada sai intarsia, sest reeglina restaureerimisel seda

parandatakse, mitte ei tehta uuesti. See oleks olnud kindlasti õpilastele põnevam variant, aga võinuks anda vale ettekujutuse restaureerimisest, et saad teha sellise töö nagu endale meeldib. Mööbliosade kokku liimimine ei sobinud sellepärast, et kõigile korraga tegevust on raske leida ja töövahendeid selleks ülesandeks on palju vaja. Lisaks nõuab see osa ka kogenenud restauraatoril kiiret tegutsemist. Nõndaks jäi kaalukausile lõpuks spooniparandus. Spooni vigastusi leidub väga paljudel erinevatel mööbliesemetel ja suure tõenäosusega on ka õpilased varasemalt vigastatud spoonipindadega kokku puutunud.

Spoon on väga õhuke puidu leht, mis on liimitud odavamale puidu peale või plaatmaterjalile. Tihti kasutatakse spoonimisel väärspuitu, sest massiivpuiduna oleks sellest tegemine väga kulukas ja materjali mõttes raiskav. Klassikaliselt on spoon liimitud kondiliimiga, mis niiskuse või kuumuse mõjul võib liimist lahti tulla. Samuti on levinud kahjustusteks teravate esemetega tekitatud spoonipinna kahjustused.

Spoonikahjustuste parandamine hõlmab mitut tööetappi. Esiteks peab vigastatud kohta parandustüki jaoks sobivaks lõikama. Uus spooni tükk liimitakse kondiliimiga ettevalmistatud kohta ja pannakse pressi alla. Teisena tuleb parandatud koht peitsiga järgi toonida. Kolmandaks tuleb spooniparandus katta šellak-lakiga. Kogu see protsess ühes etapis võtab palju aega, sest liim, peits ja šellak vajavad kuivamiseks aega. Selle probleemi lahenduseks otsustasin teha vastavad tööplaadid, kus kõik kolm etappi on võimalik erinevate kohtade peal teha (joonis 6). Kõik kohad on nii ette valmistatud, et kattuvat tööd tegema ei pea ja etappide vahepeal oodata ei ole tarvis.

Joonis 6. Tööplaat spooniparanduse tegemiseks

Kuna antud ülesanne ei ole kindlasti kõige lihtsam, siis otsustasin enne töötoa korraldamist viia läbi eelneva testi. Valmistasin proovitüki ette (joonis 7) ja lasin enda sugulasel, kes käib 6. klassis, ülesande ära katsetada. Kogu protsessi ma läbi ei teinud, sest peitsimine ja lakkimine on võrdlemisi lihtsad ja ei võta palju aega. Testiosalisel kulus spooniparanduse tegemiseks umbes pool tundi, mis ajaliselt mahtus täpselt ajakavasse. Tulemus oli samuti esimese korra kohta iga arvestades täiesti korralik (joonis 8). Katsetüki spoon oli paksem kui ülesannetes kasutatav, mis omakorda raskendas prooviülesannet (Lisa 5).

Joonis 7. Proovitükk töö protsessi käigus

Joonis 8. Proovitükk valmiskujul

Katse põhjal selline lähenemine toimis ja nii otsustasingi tööplaate kõigile osalistele teha. Plaadi aluseks valisin paksu vineeri, mis oli juba varasemalt kasutuses olnud (Lisa 6). Seeläbi ei pidanud uut materjali kulutama ja kasutatud vineer sai taaskasutatud. Tammespooni, mis vineeri peale liimisin sain Massist, mida müüdi jääkidena, lisaks kasutasin koolis leiduvaid spoonijääke. Tammespooni liimisin külma kondiliimiga ja panin pressi alla 5 plaati korraga (Lisa 7). Peale liimimist saagisin formaatsaega plaadi servad

ilusaks (Lisa 8). Sobiva peitsi tooni saamiseks tegin katsetusi (Lisa 9). Peitsi kandsin plaatidele ühe korra kuna toon oli tugev (Lisa 10). Seejärel katsin plaadid 2 šellak-laki kihiga. Viimaseks tekitasin igasse plaati kahjutuse.

Töötoa ajaliseks kestuseks planeerisin 2 akadeemilist tundi. Ühest jääb kindlasti väheks ja kolm läheb liiga pikaks ja väsitavaks. Ajalise kava tegin vastavalt katsetustele ja erinevate etappide mahtu ja olulisust arvestades. Aja piirangu tõttu pidin kärpima ka mõningaid plaane, mis põhiliselt puudutasid teoreetilist osa nagu põhjalik ülevaade minu enda poolt restaureeritud töödest, Kõrgemast Kunstikoolist Pallas ja näha olevatest esemetest.

Paika pandud ajakava oli järgnev:

1. 5 minutit küsimustiku täitmine.
2. 15 minutit tutvustus endast, Kõrgem Kunstikool Pallasest, kahest kohapeale toodud restaureeritud esemetest ja spetsiifilistest restaureerimise vahenditest, mida nad saavad ka lähemalt uurida.
3. 60 minutit praktiline osa.
4. 10 minutit küsimustiku täitmine teist korda ja tagasiside.

3.3 Küsimustiku koostamine

Küsimused peaksid olema võimalikult lihtsad, kuid sellised, et nende vastustest on võimalik saada vajalikku infot. Nende koostamine on oluline selleks, et näha, kui palju õpilased õppisid läbi praktilise tegevuse ja väikese tutvustuse. Kõige parema lahendusena leidsin, et enne ja pärast praktilist osa esitada täpselt samad küsimused, selleks et neid oleks võimalik võrrelda. Valikvastustega variandid ma välistasin kohe, sest seal on liiga suur oht juhuvalikule. Küsimuste puhul mõtlesin välja selliseid, et algul on võimalik vastata niipalju kui teatakse ja hiljem asju juurde lisada või korrektsemaid vastuseid anda. Väga oluline on see, et õpilastele jääks mõni asi meelde, mis on seotud restaureerimisega, taaskasutusega või mööbliga. Valimist jäid järgi lõpuks 5 küsimust, mida sai kohandada lastele sobilikemaks.

Küsimused olid järgmised:

1. Mida teeksid katkise mööbliga?
2. Mis puidust valmistatakse mööblit? (nimeta niipalju, kui tead)

3. Kirjelda oma sõnadega, mis on restaureerimine?
4. Mis liimidega liimitakse puitu?
5. Milliseid metalle kasutatakse mööbliesemetes?

Täiendavat teavet kõikide küsimustes käsitletud teemade kohta plaanisin anda tutvustuste ja praktilise tegevuse kaudu.

Räägin, miks tasub mööblit restaureerida ja seda saavad õpilased ka läbi kogeda praktilist ülesannet sooritades. Näitan enda restaureeritud esemete ja spooniparanduse klotside põhjal, mis puitu on kasutatud. Tutvustan erinevaid puiduliime ja näitan nendest kuuma kondiliimi, jänesenaha liimi, kalaliimi, PVA B3 ja titebond külma kondiliimi, millega nad saavad spooniparandust teha.

Otsustasin küsimustiku samamoodi läbi testida nagu praktilise ülesande. Testijaks oli sama 6. klassis õppiv noormees. Ma ei lasknud esimest ja kolmandat küsimust uuesti vastata, sest esimesel korral oli juba väga hästi vastatud. Eks ta natuke on kursis ka minu tegemistega ja muidu taibukas noormees. Tulemused lisan muutmata kujul. Enne infot ja ülesannet on vastused püstises kirjas, teisel korra vastused kaldkirjas. Tühjaks ta ei soovinud midagi jätta, isegi siis, kui ei teadnud alguses, vaid lisas parima variandi, mis pähe tuli.

Proovi küsimustiku vastused:

1. Oleneb, kui katki see mööbel on, kui seda on võimalik parandada, siis ma prooviksin seda parandada. Kui see oleks väga kallid või tähtis mööbel ja see oleks väga katki viiksin selle restauraatori juurde, aga kui tema ka seda ei suuda parandada, viiksin prügilasse.

2. Tamm, kuusk, mänd, kask, vaher.

Okaspuud, tamm, kask, saar, mahagon, pähkel, eeben, õunapuu, vaher.

3. Vana mööbli või eseme korda tegemine, aga et see jääks nagu see enne oli või kunagi.

4. Super attack.

Soe ja külm kondiliim, PVA

5. Vask, raud, pronks.

Metall, pronks, vask, kuld, hõbe.

3.4 Töötoa läbiviimine koolides

Esimene töötuba toimus Laupa Põhikoolis 5. aprillil kell 9.25 – 11.05 7. klassiga. Varasemalt olin kokku leppinud läbiviimise aja ja juhtkonnalt loa küsinud. Kuna põhikoolis olen ma seal ise õppinud, siis enne läbiviimist ruume üle ei vaadanud. Piirdusin kõne ja kirja teel vajalike ruumide, ning vahendite küsimisega. Selgus, et kuna koolis vajaminevaid vahendeid nappis, siis võtsin kaasa pitskruid ja vaibanoad. Otsustasin töötoa viia läbi kahes ruumis, sest esimeses osas tutvustaksin enda töid ja restaureerimisvahendeid. Lisaks oli vajalik ekraani olemasolu esitluse näitamiseks. Teise osa plaanisin läbi viia tehnoloogia klassis. Töötoa läbiviimiseks küsisin loa õppealajuhatajalt, läbiviimisel oli toeks käsitöö ja tehnoloogia õpetaja. Pildistamiseks ei ole vaja eraldi luba, sest lapsevanemad on andnud kooli sisseastumisel selle loa.

Töötoa läbiviimiseks tulin kohale ühe tunni varem, et jõuaks asjad valmis sättida (Lisa 11). Palusin küsimustiku lingi õpetajal e-kooli lisada. Kohe alguses selgus, et kõigil ei ole nutitelefone kaasas ja ei saa telefonis küsimustikku täita. Kiiresti sai kaks eksemplari välja printitud ning töö sai jätkuda. Vastamiseks kulus umbes 5 minutit nagu selleks oli planeeritud. Peale seda rääkisin põgusalt endast ning andsin ülevaate Kõrgem Kunstikool Pallase uutest erialadest. Tutvustasin oma restaureeritud projekte piltide ja esemete kujul ning mainisin materjale, mis nende objektide valmistamisel kasutatud on. Teooria viimaseks osaks jäi spetsiifiliste restaureerimise tööriistade ja vahendite tutvustamine (Lisa 12).

Seejärel suundusime tehnoloogia klassi, kus igaüks sai endale ettevalmistatud spooniga kaetud tööplaadi. Näitasin ohutuid võtteid vaibanoaga käsitlemisel. Klots spooniparanduse ajaks pitskruviga laua külge kinnitada. Sirge ja puhta lõike tagamiseks, tõmmata noaga õrnalt mitu korda kuni läbilõikamiseni. Samuti väldib kontrollitud lõikamine vigastuste teket. Vale meetodika näitena lõikasin jõuliselt spooni, mille tulemusena oli lõige ebatäpne ja spoon purunes. Tutvustasin õpilastele järgnevat ülesannet ja uurisin nende kokkupuudet spoonikahjustustega mööbliesemetel. Enamus olid sarnast vigastust varem kohanud. Tõin

näitena ka võrdluse hambaparandamisest, kus hambaarst peab samamoodi esmalt kahjustatud kohta puhastama ja plommimise jaoks sobivaks tegema.

Esimese asjana lasin õpilastel tööplaadid kinnitada pitskruviga töölaua külge, ise samal ajal töövahendeid laiali jagades. Järgmine ülesanne oli läbipaistva teibiga vigastatud koha katmine. Seejärel said nad vastavalt spooni vigastuse suurusele märkida markeriga teibile paranduspiirid. Rääkisin, kuidas oleks mõistlik toimida, et paranduskoht paistaks võimalikult vähe välja. Järgmisena tuli hakata ettejoonistatud joonte järgi vigastatud spooni lõikama paranduskoha jaoks sobivaks. Selleks oli mõistlik kasutada metallist joonlauda, aga mõni otsustas ikkagi vaba käega proovida, sellest hoolimata, et ma ütlesin, et tulemus võib tulla kehvem. Kui oldi selle etapiga valmis, siis sai teibi tüki, mis jäi vigastatud koha peale ära võtta ja šabloonina puidu süüd jälgides uue paranduseks sobiliku spooni peale kleepida. Nüüd oli võimalus, kas hakata peitliga tööplaanil katkist spooni osa eemalda või uuest spoonist vastavalt teibist lõigatud šablooni abil parandustükki välja lõikama. Parandustüki lõikamiseks lasin neil lõikealused võtta, et töölauda ei rikuks. Selle osa jaoks tuli samuti kasutada hea tulemuse jaoks ja ohutuse mõttes joonlauda. Selle valmimisel sai uut tükki paranduskohta katsetada ja sobiva tulemuse korral kinni liimida. Kellel veel soovitud tulemust ei olnud, sai lõigata tüki parajamaks. Liimimiseks sai kasutada külma kondiliimi, sest spoon oli samuti sellega vineerile liimitud. Kuna liimikoht vajab survet, siis said õpilased tõsta pitskruvi ringi ja klotsi vahele asetada, et ei kahjustaks spooni pinda. Vältimaks klotsi kinni jäämist, sai asetada paber spooni ja puuklotsi vahele. Kiirematel, kellel oli spooniparandus tehtud, said hakata teise etapi jaoks peitsi kokku segama. Selleks oli ühes pudelis valge tamme peits ja teises tumeda tamme peits. Õige toon oli 2 osa valget ja 1 osa tumedat peitsi. Tooni otsides tegid õpilased katsetusi eraldi spooni peal. Kui tulemus oli tööklotsil olevaga sarnane, siis said nad pintsliga peitsi keskmisele rombile peale kanda. Viimaseks etapiks jäi šellakiga kõige parempoolsema rombi katmine pintsliga abil.

Kiiremad said oma tüki pressi alt lahti võtta ja liimi külge jäänud paberit eemaldama hakata. Mõni soovis küll spooniparandust uuesti teha, aga ajasurve tõttu polnud see võimalik ja lasin neil olemasoleva ära liimida. Kõik 8 õpilast ja õpetaja jõudsid ülesandega lõpuni. Seejärel tegime valminud parandustest (joonis 9) ja koos töödega grupipilte (joonis 10). Ajaliselt oli töötuba läbi, aga jäänud oli veel viimane osa, milleks oli uus küsitlus ja kokkuvõte. See toimus vahetunnis ja kõik õpilased jõudsin kuni 5 minutilise hilinemisega järgmisesse tundi.

Joonis 9. Laupa põhikooli õpilaste tehtud tööd

Joonis 10. Grupipilt koos töödega

Peale esimest töötuba tegin analüüsi, et teha vajalikud muudatused teise töötoa jaoks. Üldiselt toimis kõik plaanipäraselt ja etteantud spooniparanduse ülesanne oli etteantud ajaga tehtav. Kõige suurem murekoht oli just aeg, sest veidi jäi lõpust puudu, sellepärast lükkus

lõpposa ka vahetundi. Üks suur mõjutaja oli ka see, et esimene töötuba toimus kahes eri klassis ja nende vahel edasi tagasi liikumine võttis olulist aega ära. Teiseks ei olnud ma arvestanud sellega, et kõigil õpilastel ei pruugi nutiseadmeid kaasas olla, et küsitlust täita. Selleks pidi tunni alguses 2 eksemplari küsimusi välja printida, mis võttis aega. Praktilises osas oli näha, et kui nad ülesande kallale asusid, siis õpilased edasisi juhtnööre hästi tähele ei pannud.

Muudatusi teiseks töötoaks sai tehtud päris palju. Suures plaanis oli sama, aga aega sai võita juurde päris paljudest kohtadest. Lisaks kõigele oli ka teise töötoa kestvus lühem, tulenevalt tunniplaani iseärasusest. Kui esimese kestvus oli 2 korda 45 minuti, siis teise jaoks oli aega 85 minutit ja selle sees ei olnud ka vahetundi. Ruume vaatamas käies selgus, et suurem osa töövahendid olid olemas ja tööõpetuse klass oli tunduvalt suurem. Lisaks oli klass varustatud ekraaniga, mis võimaldas kogu töötuba läbi viia ühes ruumis. Saatsin enne tundi tööõpetuse õpetajale küsimustiku, et ta saaks selle õpilastele kättesaadavasse kohta lisada. Olin ka arvestanud variandiga, et kõigil ei pruugi nutiseadmeid kaasas olla ja selleks juhuks olin valmistunud paber kandjal küsimustikega. Planeerisin kaasa võtta lisatöövahendeid, mis eelmine kord jäi väheseks. Nendest võib välja tuua märkimiseks markerid, pintsliid. Kohapeal oli olemas kõigi jaoks pitskruvid, metallist joonlauad, lõikamisalused, skalpellid. Valmistasin juurde näidisklotse just esimesest etapist, sest oli näha, et spooniparandus valmistas kõige rohkem raskusi. Selleks tegin ühe tööplaadi, millel oli teip peal markeeritud paranduskohaga ja teise tüki, kus oli vigastatud koht puhastatud ning paranduseks välja lõigatud. Tutvustava osa pealt oli ka võimalik mõne minuti kokku hoida ja tehtud töödest põgusamalt rääkida. Jagasin juba enne tunni algust osad vahendid laiali, et protsess läheks sujuvamalt.

Teise töötoa viisin läbi Forseliuse koolis 30. aprillil kell 12.15 – 13.40 7.b klassiga. Rääkisin käsitöö ja tehnoloogiaõpetuse õpetajatega ning nad soovitasid tulla mai alguses, sest nende koolis on siis keskkonna kuu ja antud töötuba sobiks ideaalselt tundide sekka. Pakuti just jälle 7. klassi, sest nendele oli võimalus anda esimesel võimalusel ja lisaks läks tunniteemaga kokku. Kuna töötuba algas 12.15 ja eelnevalt oli klassis teine tund, mis lõppes 11.40, siis jäi asjade kohaletoimetamiseks ning ettevalmistamiseks 35 minutit. Selle ajaga sai kogu klass valmis sätitud ja töötuba stardivalmis. Esimese asjana tegin küsitluse ja selles klassis oli kõigil nutiseadmed kaasas ning tagavara plaani vaja ei läinudki. Seejärel tegin kiire ülevaate esitlusest, näitasin tehtuid töid ja restaureerimise töövahendeid ning materjale. Enne

praktilise ülesande juurde asumist tutvustasin näidistükke ja seletasin erinevaid tööetappe. Näitasin ühe tüki peal ohutuid ja tõhusaid viise, kuidas spooni lõigata. Demonstreerisin, mis juhtub valesti lõikamisel ja lõppeb spooni tüki katki minemisega.

Peale tehnikate näitamist sai igaüks endale tööplaadi. Kõik kinnitasid pitskruviga selle laua külge ja asetasiid klotsi vahele, et ei kahjustaks viimistletud pinda. Kõik markeerisid teibile, mis pidi täielikult katma vigastatud koha vastavalt spoonivigastuse suurusele vajalikud piirjooned. Üks õpilastest otsustas teha ikkagi kolmnurkse paranduse ja teine ristküliku kujulise. Ütlesin, et nõnda võib paranduskoht rohkem näha jääda, aga ei keelanud otseselt sedamoodi teha, sest pärast on hea tulemusi vaadata. Järgnevalt lõikasid nad mööda jooni spooni läbi ja hakkasid katkiseid tükke peitliga ettevaatlikult eemaldama. Pean mainima, et mõni võttis etappi väga tõsiselt ja puhastas korralikult ära. Kiiremad said alustada uue tüki väljalõikamist, teibist šablooni abil. Osadel õpilastel läks keskmine teibi osa katki ja siis ma soovitasin neil uus peale kleepida ning selle järel oma ettevalmistatud paranduskohast kopeerida markeriga uus šabloon. Üks õpilane oli vahepeal jõudnud ka kogemata spoonitükki välja lõikama hakata, millel puidusüü jooksis paranduskohaga risti. Osalejate seas oli kaks väga tubli ja kiiret noormeest, kes tunduvalt enne teisi spoonid lõigatud said ja asusid liimima. Selleks määrisid nad pintsliga abil külma kondiliimiga liimitava pinna ja asetasiid spoonitüki paranduskohta. Selle peale lasin panna neil jälle paberi, et klots liimimisel kinni ei jääks. Kiiremad hakkasid kahest peitsist sobilikku tooni kokku segama ja katsetama proovitükil. Aja kokkuhoiu mõttes lasin osadel enne peitsimist šellakiga lakkida. Kõik töötoas osalenud õpilased oli väga tublid. Kahel jäi kahjuks spooniparanduse etapp pooleli, sest neil läks spoonitükk mitmeid kordi katki. Sellest hoolimata said nad järgnevad etapid teha ja kogemuse võrra rikkamaks. (Lisa 13)

Peale ülesande valmistaamist tegin teist kord küsitluse. Lasin ka pildistada kaasas olevat tagavara tööplaati, sest algul unustasin mainida, et restaureerimise puhul on enne ja pärast pildid väga olulised. Peale seda tegin kiire kokkuvõtte ja pildistamise (joonis 11, joonis 12). Üks õpilane tuli uurima, et kaua kaasasolevate mööbliesemete restaureerimine aega võttis. Teine töötuba lõppes ettenähtud ajast mõni minut hiljem ja kõik jõudsid õigeaegselt järgmisesse tundi.

Joonis 11. Forseliuse kooli õpilaste tööd

Joonis 12. Ühispilt töötoas osalistega

3.5 Vastuste analüüsimine ja kokkuvõte

Küsimustikud olid nii testküsitluses kui ka mõlemas töötoas täpselt samasugused. Enne ja pärast töötuba olid need samuti igal korral identsed. Selleks, et vastuseid enne ja pärast võrrelda, lasin õpilastel panna hüüdnime, et neil oleks julgem vastata ja et tagada küsitluse anonüümsus. Vastuseid läbi lugedes selgus, et ükski töötubades vastanu nii põhjalik ei olnud kui testküsitlusel vastanu. Tulemus oli positiivselt üllatav, sest vastused olid küll lühidad,

aga suvalist jama ei kirjutatud ja vastused olid asjakohased. Kõik osalejad vastasid küsimustele ja ei nurisenud selle täitmise üle. Enne ja pärast vastuste analüüsimist oli näha, et töötoas räägitust ja läbitegemisest oli jäänud midagi meelde. Toon välja parimad näited vastustest. Nendes on kirjavead ära parandatud, lisades olevad kõik vastused on muutmata kujul (Lisa 14). Vasakul pool tulbas on enne vastused ja paremal pärast. Välja on tood kolme õpilase tervikvastused, kus on näha selgelt, et teadmisi on juurde saadud (Tabel 1,2,3).

Viiksin prügimäele	Viiksin parandusse (Mööblivunts OÜ)
Ei tea	Männist, kasest
Ei tea	Parandamine
Ei tea	Puiduliimiga
Ei tea	Raud

Tabel 1. Õpilane 1

Üritaksin teha midagi muud sellest	Parandan
Tamm, kask, saar, kuusk, vaher, pihlakas	Saar, tamm, kastan, vaher, lepp
Mööbli korda tegemine	Mööbli parandamine
Puu liim	PVA
Tavaline	Messing

Tabel 2. Õpilane 2

Oleneb kui katki on, kui on vähe siis parandaks	Parandaks
Tamm, mänd, lepp?	Tamm, mänd, lepp, kask, kuusk
Sa teed vana asja uueks	See kui sa parandad vana mööbli uueks/sama suguseks milline see alguses oli.
Puiduliimiga	Puiduliim, jänesnahaliim, kondiliim
Vask?	Väärisesemed, vask, raud

Tabel 3. Õpilane 3

Kokkuvõtteks võib välja tuua, et töötoad õnnestusid oodatust paremini. Planeerimine ja ajakava oli pädev ja toimis. Ülesande sooritasid peaaegu kõik, kahel jäi ajapuuduse tõttu pooleli. Õpilased olid tublid ja tegid tööd kaasa sellest hoolimata, et ülesanne oli võrdlemisi keeruline. Küsitluste vastuseid analüüsides oli selgelt näha, et peale töötuba oldi valdkonnast teadlikumad. Koostöö käsitöö ja tehnoloogiaõpetajatega oli väga meeldiv ja koolid ootasid hea meelega, et ma töötuba läbi viin.

Kui keegi soovib sarnast töötuba läbi viia, siis saan oma kogemuste põhjal mõnda soovitusi jagada. Sellise töötoa läbiviimisel pean täiesti optimaalseks osalejate arvuks 10 (seda siis laste puhul). Suurema hulga korraga jälgimine ja abistamine võib muuta keeruliseks. Sobiva töörühma valimisel tasub uurida kindlasti tehnoloogia õpetajalt ja nõu pidada, kas see ülesanne võiks sobida. Enne ülesande läbiviimist on väga mõistlik see sarnases vanusegrupis läbi katsetada ja vajalikke muudatusi teha. Enne praktilist osa tuleb tööprotsess põhjalikult ja lihtsalt läbi rääkida, sest töökäigus enam väga tähele ei panda.

4. LOODAVA ETTEVÕTTE TURU-UURING

Selles peatükis tegelen potentsiaalsete klientide turu-uuringuga, kes võiksid olla huvitatud mööblirestaureerimise teenusest. Eelnevates peatükkides on välja toodud eeldused teadlikuma tarbijaskonna tekkimiseks teoreetilist laadi. Antud peatükis kirjeldan ja uurin, kuidas jõuda reaalselt mööbli restaureerimiseni ettevõtte ja eraisikuni. Kuna tegemist on ärisaladuse ja isikuandmete kaitsega, siis kedagi nimeliselt ei saa välja tuua. Osade klientidega on juba kokkulepped sõlmitud ja reaalne restaureerimise protsess käimas.

Potentsiaalseteks klientideks pean maksujõulist elanikkonda või erinevaid asutusi. Plaanis on uurida korporatsioone ja toitlustuskohtasid, sest seal annab vana mööbel interjööris palju juurde. Samuti saab seal olev mööbel suuremat kasutuskooormat ja tõenäolisemalt tekivad selle kahjustused kiiremini. Lisaks uurin enda ja diplomant Assar Jõgari tutvuskonnas olevatelt eraisikutelt, kas neil on antud teenuse vastu huvi.

4.1 Näited potentsiaalsetest klientidest

Antud peatükis olen loetlenud potentsiaalsed kliendid, kellega on vesteldud ja osadega juba kokkulepped tehtud. Mõne puhul on tegelik mööbli restaureerimisprotsess käimas või osaliselt tehtud. Isikuandmete kaitseks olen nummerdanud järgnevalt erinevateks rühmadeks: korporatsioonid, restoranid ja eraisikud.

Korporatsioon 1

Oleme koos Assar Jõgariga neile juba varasemalt restaureerimisteenust osutanud. Kuna mööblit on korporatsioonis väga palju, siis huvi teenuse vastu on jätkuv. Peamisteks kahjustusteks erinevatel mööbliesemetel on spoonipinna ja viimistluskahjutused. Toolidel esineb peamiselt konstruktsiooni vigastusi, st tapid on liimist lahti ja logisevad. Kindlat kokkulepet restaureerimise osas veel ei ole.

Korporatsioon 2

Vajadus antud teenuse vastu on olemas ja varasemalt on samuti mööblirestaureerimise teenusega kokku puutunud. Põhiselt vajab restaureerimist sarnaselt teiste asutustega just istemööbel ja lauad, sest nende kasutuskooormus on võrdlemisi suur. Lisaks esineb nii viimistlus kui ka spoonikahjustusi korpusemööblis sh kapid, riiulid. Huvi on olemas, aga kokkulepet mööbliesemete töösse andmisest veel ei ole.

Restoran 1

Varasemad kokkupuuted restaureerimisteenusega on olemas. Suurest kasutamisest tingituna on aga laudadel pealmine plaat kulunud ja esineb ka väiksemaid konstruktsioonivigastusi. Huvi teenuse vastu on olemas ja kokkulepe olemas, et tulevikus tööd teostada.

Restoran 2

Restaureerimisega on kokkupuude olemas ja plaanitakse läheneda jätkusuutlikult, et ei peaks kogu mööblit välja vahetama. Kuna antud mööbel ei oma suur ajaloolist väärtust, samas on väga tugeva praktilise väärtusega, siis on soov selle viimistlust kohandada interjööri ja lasta konstruktsioon parandada. Mööblit, mis vajab korrastamist, on põhiliselt lauad, toolid ja pingid. Teenuse vastu on huvi kindel ja osaliselt töö juba käib (joonis 13).

Joonis 13. Restaureeritud ja ladustatud lauad

Restoran 3

Varasemalt on restaureerimisteenusega kokku puutunud ja kõne all olev mööbel on säilinud hästi. Kuna kõike mööblit, aga veel ei ole jõutud restaureerida, siis teenuse vastu huvi tegelikult on olemas. Mitmed lauad vajaksid restaureerimist, eelkõige viimistluse värskendamise kujul, aga ka konstruktsiooni tugevdamist, sest kohati on tapid lahti. Istemööbel vajab samuti kergemaid restaureerimistöid. Kokkulepet antud töösas veel ei ole tehtud.

Eraisik 1

Eraisiku maja asub miljööväärtuslikus piirkonnas. Lisaks väärtustab ta ka ajastukohaseid lahendusi. Mure on see, et aknad on väsinud, viimistlus kulunud ja ei ole õhutihedad. Soov need restaureerida oli kohe olemas, sest originaalaknad annavad majale tervikliku ja ilusa väljanägemise.

Eraisik 2

Isikul on kodus suurem mööblikogu, mis pärineb peamiselt 20. sajandi algusest. Suur hulk mööblit on, aga kulunud või kehvast seisust. Tal on huvi, et saaks järk-järgult mööblit restaureerida, sest väärtustab vana ja ilusat mööblit. Kokkulepe töö osas on tehtud ja võtsime töösse ka esimese osa mööblist, mis sisaldab ühe laua spoonipinna konserveerimist ja 5 tooli konstruktsiooniparandusi (joonis 14).

Joonis 14. Töösse võetud laud

Eraisik 3

Inimene omab mitmes erinevas kohas suuremal hulgal vanemat mööblit, millest vanemad esemed jäävad ka 19. sajandisse. Isik on huvitatud, et vigastatud ja kahjustunud mööbel saaks restaureeritud. Ühe tsaariaegse laua restaureerisime koos Assar Jõgariga juba ära (joonis 15). Töö seisnes lahti tulnud iludetailide liimimisega ja lukukatete tagasi kinnitamisega. Lisaks tuli välja vahetada kalev, mis oli katki ja tugevalt määrdunud.

Joonis 15. Restaureeritu laud

4.2 Kokkuvõte ja analüüs

Külastatud asutustes toimunud intervjuude ja inimestega läbiviidud vestluste põhjal võin öelda, et huvi restaureerimise vastu on minu hinnangul päris suur. Suurt huvi näitasid üles just korporatsioonid, sest neile kuuluvatest esemetest on osad muinsuskaitse all ja seeläbi peavad nad oma valduses olevaid esemeid säilitama ja vajadusel restaureerida laskma. Restoranide ja söögikohtades olid probleemid peamiselt laudade pindadega ja istemööbliga. Suur huvi on ka eraisikute seas, kes osaliselt juba ka mõned mööbliesemed töösse andnud.

Järelduseks võin välja tuua, et inimeste teadlikkus mööbli restaureerimisest on suhteliselt hea nende hulgas, kes omavad või on puutunud kokku vana mööbliga. Küsitletud potentsiaalsed kliendid on kursis ka sellega, miks käesolev teenus nii kulukas on. Peamine põhjus seisneb ikka selles, et töö on väga ajamahuks ning nõuab teadlikku ja oskuslikku lähenemist. Selle peatüki tulemina on alustaval ettevõttel kliendibaas osaliselt juba olemas. Mööbel jõuab reaalselt restaureerimisse ja seeläbi toimub jätkusuutlik majandamine.

KOKKUVÕTE

Lõputöö käigus sai probleemi põhjalikumalt süvenetud ja selle tagamaid uuritud. Eesmärk sai täidetud, sest lõputöö käigus läksid töösse mitmed mööbliesemed. Inimesed said teadlikumaks küsitluste ja töötubade kaudu mööbli taaskasutamise osas, mille tulemusena loodetavasti jõuab vähem mööblit prügimäele.

Jäätmejaamade külastamisel sai uuritud, miks inimesed korralikku mööblit ära viskavad ja peamiseks põhjuseks võib välja tuua selle, et nendel puudub vastav teadmine mööbli taaskasutuse võimalusest või oli see kõige mugavam lahendus, mittevajalikust mööblist vabanemiseks. Inimeste teadlikkus on üldiselt tõusuteel ja vanemat mööblit viiakse jäätmejaamadesse järjest vähem.

Töötodad said edukalt läbi viidud kahes erinevas põhikoolis 7. klassidega ning läbiviimine möödus plaanipäraselt. Peale esimest töötuba sai tehtud vajalikud muudatused, et kogu protsessi veelgi optimeerida. Praktiliseks ülesandeks välja valitud spooniparanduse ülesanne oli keeruline ja täpsust vajav, aga kõik õpilased said sellega hakkama, kellel siis tuli paremini välja ja kellel vähem. Enne ja pärast praktilist osa läbi viidud küsimustikust selgus, et restaureerimise valdkonna tutvustamisest ja praktilisest kogemusest oli kasu ning teisel korral vastates olid õpilased teadlikumad. Peale töötuba said kõik osalised oma tehtud töö koju kaasa võtta, et seda oma vanematele näidata.

Potentsiaalsete klientide seas sai läbi viidud turu-uuring, mille käigus selgus, et huvi restaureerimise teenuse vastu on suur. Enim levinud kahjustused mööbliesemetel olid viimistluse ja konstruktsiooni kahjustused. Mitme eraisiku ja asutusega on kokkulepe töö osas olemas, mõnel juhul on isegi restaureerimise protsess käimas, millest osad mööbliesemed ka ära restaureeritud.

Oma ettevõttele, mis lõputööga paralleelselt sai loodud, on tekitatud aluspõhi ja usaldusväärne taust. Lõputöö käigus sai firmat reklaamida nii töötubades kui ka potentsiaalset klientide seas. Otsest panust saab anda ka veel selle kaudu, kui aeg-ajalt jäätmejaamades käia ja seal olevat korralikku mööblit restaureerimisse tuua.

SUMMARY

Supporting the development of a sustainable consumer culture through a restoration company

The aim of the final thesis is to explore sustainable consumer culture and share knowledge about the importance of restoring old furniture through workshops and interviews. The goal is to educate people about recycling their furniture. During the research process, my fellow student Assar Jögar and I developed a new business focused on furniture recycling and restoration.

The research highlights that many people do not consider sustainable consumer culture when disposing of old furniture. Visits to various waste treatment centers revealed that discarding used furniture, rather than recycling it, is still common. Through workshops conducted with two different seventh-grade classes, I raised awareness about sustainable consumer culture and restoration. Additionally, I interviewed potential customers of my new business to gauge their interest in furniture restoration, which helped build a strong foundation for the company.

The final thesis consists of four chapters. The first chapter focuses on different ways to recycle old furniture and finding methods to give new life to used furniture pieces. Chapter two provides an overview of issues related to usable furniture ending up in waste treatment centers and how these centers recycle old furniture. Chapter three describes the process of conducting two workshops for seventh graders, informing them about the importance of restoring old furniture. The final chapter presents interviews with potential clients of the new business to better understand their interest in furniture restoration and identify ways to increase their engagement.

The practical work for this thesis is based on multiple sources, including interviews, articles, and books. Visiting waste treatment centers and learning about their furniture recycling methods proved to be one of the most valuable sources of information. Another important source was the interviews conducted with potential clients.

Overall, the research process has been highly educational and inspirational.

KASUTATUD KIRJANDUS

2023. Jäätmeseadus. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/127052022008> (23.05.2024).

Curran, A. (2010). Extending Product Life-Spans: Household Furniture and Appliance Reuse in the UK. In: Longer Lasting Products: Alternatives to the Throwaway Society Edited by Tim Cooper. Farnham: Gower, 393-415. 2010.

Jaamamõisa jäätmejaama töötaja. (2024). Jäätmejaama küsitlus. Rauno Pahapill, 26. märts, Tartu. [Helisalvestus].

Joost, M. Taaskasutus muutub Eestis järjest populaarsemaks. [WWW] <https://majandus.postimees.ee/3986809/taaskasutus-muutub-eestis-jarjest-populaarsemaks> (23.05.2024).

Keller, M. 2004. Representations of Consumer Culture in Post-Soviet Estonia: Transformations and Tensions. Dissertationes de Mediis et Communicationibus Universitatis Tartuensis 3. Tartu: Tartu University Press.

Keskkonnaagentuur. (2023). Kopli parandustöökoja meister: huvi asjade remondi ja isetegemise vastu aina kasvab.

Knafo, A., Galansky, N. (2008). The influence of children on their parents' values. Social and Personality Psychology Compass, 2/3.

Kodres, K., 2001. Ilus maja, kaunis ruum: kujundusstiile Vana-Egiptusest tänapäevani. Tallinn: Prisma Prindi Kirjastus

Marlina, I. (2017). An Ethnographic Exploration of Southern Norwegian Second-Hand Cultures. University of Agder, 2019.; Mirja Kälviäinen, Vivi Koivisto. Consumers' hidden resources of goods and materials suitable for reuse. – Lahti Circular Economy Annual Review 2017, 64-81.

MTÜ Uuskasutus. [WWW] <https://uuskasutus.ee/meist/> (23.05.2024).

Paranduskelder. [WWW] <https://paranda.ee/kes-me-oleme/> (23.05.2024).

Parandustöökoja külastaja. (2024). Parandustöökoja küsitlus. Rauno Pahapill, 19. märts, Pääsküla. [Helisalvestus].

Pääsküla jäätmejaama töötaja. (2024). Jäätmejaama küsitlus. Rauno Pahapill, 19. märts, Pääsküla. [Helisalvestus].

Selli jäätmejaama töötaja. (2024). Jäätmejaama küsitlus. Rauno Pahapill, 25. märts, Tartu. [Helisalvestus].

Türi jäätmejaama töötaja. (2023). Jäätmejaama küsitlus. Rauno Pahapill, 4. november, Türi. [Helisalvestus].

Vaiksaar, E. (2023). Pääsküla jäätmejaamas avati parandustöökoda. *Pealinn*, 11. juuli 2023, URL (kasutatud aprill 2024) <https://pealinn.ee/2023/07/11/paaskula-jaatmejaamas-avatakse-tana-parandustookoda/>

Varik, H. (2024). Parandustöökoja küsitlus. Rauno Pahapill, 19. märts, Pääsküla. [Helisalvestus].

Viira, A. (2006, 9. veebruar). Nõukogudeaegses kodus kehastas seksioonkapp staatusesümbolit. – *Õhtuleht*

Viliberg, T. (2019). Eestis elavate inimeste väärtushinnangud. Tartu Ülikool. Tartu. [Bakalaureusetöö].

LISAD

Lisa 1. Kirjutuslaud parandustöökojas

Lisa 2. Mööblikonteiner Pääsküla jäätmejaamas

Lisa 3. Selli jäätmejaama taaskasutusruum

Lisa 4. Jaamamõisa jäätmejaama taaskasutusruum

Lisa 5. Spooniparanduse vaheetapp

Lisa 6. Tööplaatide materjalivalik

Lisa 7. Tööplaatidele spooni liimimine

Lisa 10. Töötükid peitsitult

Lisa 11. Ettevalmistaud laud töötoaks

Lisa 12. Näited restaureerimisel kasutatavatest vahenditest

Lisa 13. Töötuba Forseliuse koolis

	Mida teeksid katkise mööbli?	Mis puidust valmistatakse mööblit? (nimeta niipalju, kui tead)	Kirjelda oma sõnadega, mis on restaureerimine?	Mis liimidega liimitakse puitu?	Milliseid metalle kasutatakse mööbliesemetes?
1	Oleneb kui katki on, kui on vähe ss parandaks	Tamm, mänd, lepp?	Sa teed vana asja uueks	Puiduliimiga	Vask?
	Parandaks	Tamm, mänd, lepp, kask, kuusk	See kui sa parandad vana mööbli uueks/sama suguseks milline see alguses alguses oli	Puiduliim, jänesnahaliim, kondiliim	Väärisesemed, vask, raud
2	Paneks jäätmejaama	Tamm, kask, vaher	Kujundus	Puidu liim	Raud
	Annaks mööbli parandusse	Tamm, Vaher, kask	Puidu töö (värvimine, meisterdamine jne)	Puidu liim	Raud
3	Teeksin juppideks ja jätan need jupid alles	Tamme puu, kuusepuu, kask	Midagi ära parandada ja korda tegema	Pevea ja puitu liimiga	Ei te

	Parandab selle ära	Kask, tamm, kuus ja veel	Vanade ja katkiste asjade parandamine	Puiduliim, lääsnahk liim ja veel mõned	Ma ei tea
4	Võiksin taaskasutusse	Tamm, kask, pähklipuu,	Võtad katkise asja ja teed selle selliseks nagu see vanasti oli	Puiduliimiga	Bronks
	Võiksin mööblivunts OÜ-sse	Kõigest	Võtad katkise tüki mööblit ja teed selliseks nagu see enne oli	Kondiliim, puiduliim,	Bronks
5	Ma ei ta	Kusk, tamm, kask	Vanade asjade uuesti ellu toomine	Puitu liim	Ma ei tea
	Ma ei tea	Kask, mänd, kusk,saar, tamm	Mööblile uuesti elustamine	Puiduliim	Raud
6	P	ei tea	ei tea	ei tea	ei tea
	Viigsin parandusse (mööblivunts oü)	Männist, kasest	Parandamine	Puidu liimiga	Raud
7	Parandaks katkise mööbli	Kask, tamm, kuusk	Ma ei tea	Ma ei tea	Ei tea
	Restaureeriks	Kask, tamm, kuusk, mänd	Mööblit korda tegema	Puiduliim	Raud
8	Ma teeksin lahti ja siis viskan lõkkele	Ma ei tea	Ma ei tea	Üks on puiduliim	Ma ei tea
	.	Mänd, kuusk, tamm	On see kui sa mööblit parandad	Jäneseliim	Raud
9	Teeksin midagi uut	Tamm, kask, mänd, kuusk	Ei tea	PVA liim	Ei tea
	.	.	.	.	.
10	Parandaks ära	Tamm	Mingi asja Taastamine	Superliim	Tavalisi
	.	.	.	.	.
11	Üritaksin teha midagi muud sellest	Tamm kask saar kuusk vaheer pihlakas	Mööbli korda tegemine	Puu liim	Tavaline
	Parandan	Saar tamm kastan vaheer lepp	Mööbli parandamine	PVA	Messing
12	Ostaks uue	Tamme	Parandamine	alpha cyanoacrylate	Tavalisi
	Taastaks	Tammest,kasest	Mööbli taastamine	Titebondiga	Tavalist
13	Parandaksin ära kui oskan aga kui ei oska siis palun abi	Tamm, kask, vaheer,	Ma ei tea	Tugevate liimidega	Ma ei tea
	Parandaksin ise kui oskaksin	Tamm,kask,vaheer, saar	Ma ei tea	Puiduliimiga	Ma ei tea
14	Kui on võimalik siis kõlbikud asjad kõrvale	Ei tea	Ei oska seletada	Puit liimiga	Ei tea
	Sama mida enne kirjutasin	Kask, tamm ja okaspuud	Vana asja uueks tegemine	Puidu liimiga	Vask, raud jne
15	Annaksin ära	Tamm kuusk mänd lep	Vanade asjade parandamine	Liim	Raud

	.	.	.	.	.
16	Pane pööningule	Tamm, kask, kuusk, mänd, vaher, lepp, pärn.	Mingi asja korda tegmine	Puidu liim	Alumiinium, vask, raud
	Parantaksin	Saar kask	M mööbli parandamine	Bva	Ei tea
17	Teen ehitus materialiks ja ehitan midagi uut	Tamm, Kask, Mänd, Kuusk, Vaher	Mööbli taastamine	Puidu liimiga	Vask, raud, hõbe
	.	.	.	.	.

Lisa 14. Töötoas osalejate vastused